

2510

מ ד י כ נ ת' י ש ר א ל
ה כ נ ס ת

ש . ז .

פרוטוקול מס' 515

מישיבת ועדת החינוך והתרבות שהתקיימה
ביום ג', י"ד בשבט תשי"ח - 4.2.58
בשעה 11.10.

נוכחים:

חברי הוועדה:

- ש . פרסיץ - היו"ר.
- ר . תקטיץ
- פ . זואריץ'
- ח . יהודה
- ש . כפרי
- ח : סגור-כהן
- ד . נצר
- י . סמילנסקי
- ר . צברי
- ש . י . רוזנברג
- א . רזיאל-נאור

מוזמנים:

- מ . אבידור - המנהל הכללי במשרד החינוך והתרבות.
- י . שריד - המשנה למנהל הכללי במשרד החינוך והתרבות.
- א . קנלבוגן - סגן המנהל הכללי במשרד החינוך והתרבות.
- ד . ברגמן - מטעם משרד האוצר.

סדר היום:

- א . שאלות ותשובות.
- ב . סקירת המנהל הכללי את תקציב משרד החינוך והתרבות לשנת הכספים 1958/9.
- ג . הדיון על סקירת המנהל הכללי.

=====

היו"ר ש . פרסיץ:

פותחת את הישיבה.

חברת-הכנסת נצר שאלה שלא במסגרת הישיבה ואני רוצה לחזור עתה על שאלתה בקשר להרעלת הילדים. אני

היו"ר ש. פרסיץ:

התקשרתי עוד אתמול עם דוקטור אבידור ונמסר לי, כי הוועדה החוקרת את העניין סרם ישיבה. אבל ודאי הבוקר ישיבה ואנו נבקש לשמוע פרטים על כך.

נוסף לכך, רציתי לשאול: (1) באו אלי הורי בית-ספר מסויים, שאחר-כך אמסור את שמו למשרד החינוך והתרבות, ומסרו לי שבבית-זה מלמדת מורה לאנגלית זמן רב, זה 15 שנה. אולם, רוב הזמן היא חסרה ואינה באה ללמד; וכאשר היא באה, היא עוסקת בהצגת סרטונים. אבל, כדי לחיות בשלום עם התלמידים היא נותנת להם ציונים טובים. כאשר תלמידי בית-ספר יסודי זה עוברים לבית-ספר תיכון מתברר כבר בחודש הראשון ללימודיהם, כי הציונים אינם טובים. כאשר פלג ההורים למנהל בית-הספר ואמרו לו שיש לקחת מורה שיכין את התלמידים לבחינות. ענה להם המנהל: כידוע לכם, מורה העובד שנתיים ברשת הוא מקבל קביעות ואי-אפשר לפטרו, גם אם הוא מתעלם ממילוי חובתו. אם ברצונכם שילדיכם יידעו אנגלית, הואיל ובטובכם לקחת מורה פרטי שיכין את התלמידים, ההורים עשו זאת וכאשר החלה המורה החדשה לבחון את התלמידים התברר גם לה, והיא מוכיחה זאת, כי התלמידים לא למדו ולא כלום, ובעיקר, מאחר וזוהי אותה מורה שעליה המליץ מנהל בית-הספר. אמר להורים מנהל בית-הספר: קצרה ידי מלהושיע. תפנו לחברת-הכנסת פרסיץ על-מנת שתעלה את הדבר בוועדת החינוך והתרבות ותמסור זאת למשרד החינוך והתרבות, כי אנו לא נוכל לעשות דבר מפני שישנם הסכמים עם מרכז הסתדרות המורים, והמורה הזו היא מיוחדת ואיננו יכולים לעשות דבר. בסוף הישיבה אמסור לנציגי המשרד את שם בית-הספר, שם המנהל ושם המורה.

(2) קיבלתי הבוקר העתק מכתב שנשלח לשר

החינוך והתרבות על ספר לימודי תשבונות שיצא, ובו מיוצגים הסוחרים כבעלי הרווחים ו"המספיר" כבעל ההפסדים. מתכב זה שנשלח על-ידי התאחדות הסוחרים הכללית בישראל השואלת מדוע מעמידים את הדברים באור כזה. המכתב הוא מה-1.58.

ס. אבידור:

חברת-הכנסת רזיאל-נאור שאלה בזמנו בדבר ידיעה שהופיעה בעתונות על שביתת מורים

בסבריה בקשר לדמי הכסיעה. זוהי שביתה שנסתיימה ביום שהוכרזה. עניין זה היה באמת שייך יותר לעירייה מאשר לנו. מכל, מקום, העניין סודר.

כן שאלה חברת-הכנסת רזיאל-נאור בדבר שילוח

תלמידים הביתה על-ידי המנהל בית-ספר גאולה בתל-אביב, כאשר התלמידים באו לבית-הספר בלי תלבושת אחידה. קיבלתי על כך הסבר ממנהל בית-הספר, וכאן, כמובן, יש להבחין בין בית-ספר יסודי לבין בית-ספר תיכון שהוא בית-ספר פרטי.

אולם, המנהל מציין, כי באסיפת ההורים

בשנה שעברה החליטו ההורים להנהיג תלבושת אחידה. יחד עם זאת, המנהל בדן בשנה שעברה ירון גדולה למדי, על-מנת לתת הלוואה או מענק להורים שאין ידם משנת לקנור זלבושת אחידה. בשעה שעברה כמעט ולא נגעו בקרן זו וכל התלמידים רכשו להם זלבושת אחידה; ללא כל צורך בהענקה להורים, כי הורים השגלחים את ילדיהם לבית-ספר גאולה, כצראה, אינם זקוקים לכך.

השנה חידשו ההורים את החלטתם בדבר התלבושת

האחידה והמנהל קיבל את ההחלטה הזו. אולם, ישנם תלמידים, ובעיקר, תלמידי המזלזלים בהוראה זו ובית-הספר מביט על כך כעל הפרת משמעת, כי התלבושת ישנה בידי התלמידים. על-כן החליטה מועצת המורים לנקוט באמצעים, ומאחר והתלמידים באו ללא תלבושת אחידה שלחו אותם הביתה.

למשרד החינוך והתרבות אין דעה נוקשה בעניין

זה. אולם, אם בית-הספר מסכים להנהיג תלבושת אחידה, אנו נותנים את הסכמתנו מפני שאיננו רואים בכך דבר עקרוני. ואם אנו רואים למיעוטי היכולת, הרי בבית-הספר גאולה לא היה זה עניין של מיעוטי יכולת, אלא הפרת משמעת.

.4.2.1958

שאלות ותשובות.

מ. אנידור:

חברת-הכנסת רוזאל-נאור שאלה בדבר הסורים הרוצים להשתלם במדעי הטבע באוניברסיטה בירושלים, והאם הדבר ניתן לאעשות תוך העבודה בבתי-הספר. ובכן, מורים חבים בירושלים ובתל-אביב לומדים באוניברסיטה בירושלים ובמפוזנים האוניברסיטאיים בתל-אביב תוך עבודת התוראה בבתי-הספר. הם עושים זאת על נקלה במדעי הרוח והחברה. במדעי הטבע זה כמעט בלתי אפשרי, באשר העבודה במעבדות דורשת שעות ארוכות לפני-הצהרים ואחרי-הצהרים. ישנם 2-3 מורים בתל-אביב העושים זאת. אולם, בירושלים הדבר איננו ניתן להעשות, כלומר, תוך שנת הלימודים הדבר הוא בלתי אפשרי.

חברת-הכנסת נצר שאלה על תוצאות הרפורמה בשכר לימוד בכיתה ט', כלומר, למעשה, מהם המספרים. על בעיית החינוך התיכון בכללה יתכן ויהיה כאן דיון. אשר לרפורמה בכיתה ט' אני מוכן למסור את הפרטים הבאים:

לפי סקר שערכנו בשנה שעברה ניגשו לבחינות בסוף כיתה ח' 18,900 תלמידים, בכללם 1337 תלמידי בתי-הספר היסודיים של המיעוטים. תוצאות הסקר, ציוני התלמידים בשנתיים האחרונות, כלומר, ב-ז' וב-ח', ובמקומות שאפשר גם בהשוואה לתוצאות הבחינות הפסיכו-טכניות מוכיחים ש-37,4% מהתלמידים זכאים לשכר לימוד מודרג בהתאם לדרגות שקבענו, תוך התחשבות מיוחדת בילדי עולים. יוצא אפוא, כי 7070 תלמידים מתוך 18,900 זכאים לשכר לימוד מודרג.

אולם, מבין 7070 תלמידים שקיבלו הודעה שהם זכאים לשכר לימוד מודרג לא כולם פנו לבתי-ספר תיכוניים, אלא ישנם כאלה שפנו לבתי-ספר חקלאיים ומקצועיים. מתוך 7070 פנו 82% בבקשה לקבלת הנחה בשכר לימוד, כלומר, 5677 תלמידים.

5677 תלמידים אלה חולקו ל-9 סוגים ושלבים, אשר חלק מהם יצטרך לשלם את המכסימום של 360 ל"י שכר לימוד לשנה וחלק - את המינימום בגובה של 90 ל"י לשנה.

מה המצב כיום בכיתה ט' במוסדות השונים על כל סוגיהם, לא רק בבתי-ספר תיכוניים אקדמיים, אלא גם בכיתות המשך-שיש בהן למעלה מ-2000 תלמידים? כיום ישנם 11,400 תלמידים בכל כיתות ט', כולל את המכינה בסמינרים. זאת אומרת, שישנם כאן כ-50% מהתלמידים מבין אלה שנכנסו למסגרת שכר לימוד מודרג, ו-50% מהתלמידים שלא זכו לשכר לימוד מודרג כיוון שציוניהם היו פחותים, או שהוריהם יכולים לשלם את המכסימום, או שאלה תלמידים בני ההתישבות העובדת. או ניסוח אחר: יש השנה בכיתה ט' ב-2000 תלמידים יותר מאשר היו בשנת תשי"ז. אנו שמחים לקראת עובדה זו, אם כי כל מי שבקי בחכמת המספרים יכול לראות, כי הגידול הוא ב-20% במספר מסיימי כיתה ח'. מכל מקום אנו שמחים לקראת גידול זה, כי אלמלא הסיוע שניתן לא היה גדל מספר התלמידים בכיתה ט' למרות שגדל מספר מסיימי כיתה ח' ב-20%.

אשר לענין-הרעלת התלמידים - אין לי מה להוסיף כרצונו על הפרטים שנמסרו בעתונות, כי הוועדה שנתמנתה לחקירת עניין זה יושבת עתה לישיבתה השנייה.

אשר לשאלתה של חברת-הכנסת פרסוף בקשר לאותה מורה לאנגלית - הרי בקשר למקרה עצמו יתקיים דיון. אשר לבעיה הכללית שאי-אפשר לפטר מורה לאחר שעבד שנתיים ברשת - אין זה נכון שמורה או מורה שעבדו שנתיים בושט ונקבעים, הרי הם קבועים עולמית. נכון הדבר שעקב המחזור-החריף במורים שהיה בשנים האחרונות לא היינו ששים למסר מורים קבועים, מפני שכל מורה קבוע ומוסמך טוב יותר מאשר מורה בלתי מוסמך. אולם, יחד עם זאת הבעיה לא נעלמה מענינו. למעשה, ישבה בשבוע שעבר

מ. אבידור:

הנהלת המשרד ולנה בנעיה זו של פיסורי מורים קבועים טרובלמטיים, כי עד עתה לא היינו עושים זאת. לנו היו הדברים ברורים, אם כי בענין זה יש להיות זהירים מאד מפני שעוסקים כאן בדיני נפשות. כן יש לבוא כאן לידי הסכם עם מרכז הסתדרות המורים שננהג אחרת מכפי שנהגנו לגבי מורים טרובלמטיים. בדרך כלל, נוכל עתה לשים לב יותר לענין זה, כי המחסור במורים קצת הוקל עתה.

אשר לשאלתה של חברת-הכנסת פרסיץ בקשר לספר

החשבון - הענין ייבדק.

ר. צברי:

בעקבות דברי דוקטור אבידור על שכר לימוד מודרני לחינוך העל-יסודי רציתי לשאול: האם ישנה איזו

שהיא סטאטיסטיקה בדבר החלוקה הפרופורציונית בין ילדי העולים יוצאי ארצות המזרח? האם ישנו הבדל בין השנה לבין השנה הקודמת? הן היתה קרן מיוחדת למתן סטיפנדיות להעלאת רמתם של עולים אלה, האם ביטלו אותה? האם הדבר הזה שינה את היחס? האם ישנם כאלה בין ילדי העולים יוצאי ארצות המזרח שהם חייבים הפסיכו-טכניות הוכיחו שהם ראויים להמשיך ללמוד בבית-ספר תיכון ובכל זאת לא הלכו? הן ידוע שישנם ילדים כאלה בארץ שצריכים לעזור להוריהם.

קיבלתי חוזר זה, אשר בוודאי הכל קיבלו אותו, וצו מדובר על תיבור ספרי לימוד ואין מדגישים את ענין המהדורה. באופן כזה אפשר להגיד, והדבר יהיה חוקי, שאין זה ספר חדש, אלא מהדורה אחרת. לדעתי, על הוועדה לעמוד על ענין זה.

היו"ר ש. פרסיץ:

ברצוני להעיר הערה אחת: חברת-הכנסת הראל שהוא חבר ועדת השירותים הציבוריים אינו תופש מדוע אם ההרעלה היתה ביום ה' ומשרד הבריאות מספל בבדיקות המעבדתיות, ארי החומר היה יכול להיות כבר בידיים; והדבר הזה נמשך זמן כה רב. אינני מוסתה בענין זה ואני מוסרת רק את הדברים שאמר אדם המצוי בענינים אלה. אולם, משרד החינוך והתרבות בוודאי ישמח למסור לנו את התוצאות.

ג. מסקירות המנהל הכללי את תקציב משרד החינוך והתרבות לשנת הכספים 1958/59:

מ. אבידור:

הרצאה מלאה וסללת על התקציב, מצנהו ובעיותיו, ישמיע שר החינוך והתרבות במליאת הכנסת. אולם, אני לצורך הדיון כאן, אשמיע מספר הערות לזוי לדברי ההסבר.

התקציב הרגיל של משרדנו לשנת הכספים 1958/9 מגיע ל-73,177,000 ל"י. סכום זה הוא בערך ב-10,500,000 ל"י גדול יותר מאשר היה התקציב הקודם, או נכון יותר להגיד: גדול יותר מהתקציב שאושר לשנת הכספים 1957/8 שהגיע אז ל-62,000,000 ל"י. מן הראוי הוא להסב תשומת לבכם, כי ההבדל איננו סופי מפני שההפרש בין התקציב שאושר על-ידי הכנסת לשנת הכספים 1956/7 והתקציב שאושר לשנת 1957/8 הגיע ל-15,500,000 ל"י. אבל, למעשה, גדל תקציב שנת 1956/7 תוך השנה בעוד 7,500,000 ל"י. יוצא אישוא, כי ההפרש הגיע ל-8,000,000 ל"י. אולם, גם ההפרש בין תקציב 1956/7 ותקציב 1957/8 טרם סוכם סופית.

אולם, אם נראה את ההבדל הזה של 10,500,000 ל"י שבין התקציב לשנת 1957/8 לבין התקציב המוצע לשנת 1958/9 נראה, כי הגידול בעיקרו נובע מ-5 סעיפים:

4.2.1958

סקירת המנהל הכללי את תקציב
משרד החינוך והתרבות לשנת
הכספים 1958/9.

מ. אבידור:

9,500,000 ל"י מתוך 10,500,000 ל"י נובעים מ-5

סעיפים: התייקרות; חינוך יסודי הכולל חלק הארי מהסכום, כמחצית הסכום;
הזנת ילדים; הכשרת מורים וחינוך צבאי; כלומר, 5 סעיפים אלה נותנים לנו
סיכום של 9,500,000 ל"י מתוך 10,500,000 ל"י של גידול הסכום. יתר הסכום
מפוזר בכל שאר שחי התקציב.

השנה, בניגוד לשנה שעברה ישנו גידול במספר העובדים
דבר המסביר את גידולו של התקציב. בשנה שעברה כמעט ולא נוספו עובדים, פרט
ל-2. השנה נוספו 22 עובדים למשרד. מספר זה כולל 7,5 משרות פיקוח בכל
שחי החינוך: גן-הילדים, חינוך יסודי, חינוך תיכוני והכשרת מורים. על-
ידי תוספת זו של עובדים אנו מגיעים בערך לאחוז העובדים לעומת מערכת החינוך
כפי שהיה לפני שנתיים, כי מערכת החינוך גדלה משנה לשנה ומספר העובדים הוקפא
בשנה שעברה.

ועתה העדרת לשחי החינוך השונים: גן הילדים.

בתקציב גן-הילדים ישנה הגדלה של קרוב לחצי מליון ל"י השתתפות. כאן אין
הבדל לגבי השנה הקודמת, כי הגדלה זו נובעת, פרט להתייקרות, מהגדלת מספר
הילדים בגנים המוחזקים - בערך ב-1000 ילדים משנת תשי"ז לשנת תשי"ח -
כלומר, יש לנו 6000 ילדים בגנים השנה לעומת 5000 ילדים בשנת תשי"ז.

הגידול העיקרי בתקציב בסך של למעלה מ-4,000,000 ל"י

הוא בחינוך היסודי. דבר זה נובע מסיבות אחדות: בראש ובראשונה - הגדלת
מספר התלמידים הן לרגל הגידול הטבעי והן לרגל העליה. כן, העליה הניכרת
במספר התלמידים במוסדות מוחזקים בשנת תשי"ח לעומת שנת תשי"ז. כאן גדל מספר
התלמידים ב-8000 ויש לנו כיום קרוב ל-40,000 תלמידים והיו לנו ב-30,000
תלמידים בשנת תשי"ח. כן ישנה הגדלה בחינוך המיוחד ובכיתות נוספות; יש
תוספת פיקוח של 4 משרות לחינוך היסודי. ישנה הגדלה בתקציב לחינוך לנערים
עובדים ולכיתות המשולבות של בתי-הספר לנערים עובדים. ישנה הגדלה, למשל,
בסעיף שכלל לא היה בשנה שעברה והוא: דמי נסיעה למורים בסך של 274,000 ל"י
לעומת אפס בשנה שעברה. ישנה הגדלה בסעיף: הסעת תלמידים לבתי-ספר אזוריים.
ישנה הגדלה בהצעת התקציב לבתי-ספר מוכרים, הן עקב גידול מספר התלמידים והן
עקב החלטת הממשלה - והדבר נכלל בהצעת התקציב - להשתתף בתשלומים סוציאליים
למורי החינוך העצמאי. ישנם עוד שני סעיפים בהם חלה הגדלה, אם כי באופן
מוחלט אין כאן הגדלה ניכרת, אבל באופן יחסי ההגדלה היא גדולה; וכאן אני
רוצה להסב תשומת לבכם לסעיף: ציוד לחינוך גופני הניתן בעיקרו לבתי-ספר
מוחזקים. כאן יש כמעט הכפלת הסכום מ-24,500 ל"י ל-50,000 ל"י; כן ישנה
הגדלה בסעיף: ספרי לימוד לבתי-הספר הערביים. שאלה זו מדאיגה אותנו, כי מה
יש למצוא צורות של מחברים ועבודת ההכנה היא גדולה. עתה התקדמו הצוותים
בעבודתם במידה כזו שנוכל להוציא מספר ספרים. גם כאן הוכפל הסכום בערך, יב
בתקציב 1957/8 הוקצב לסעיף זה סך של 8000 ל"י ובשנת 1958/9 סך של 18,000 ל"י.

במחלקה לנוער ישנה הגדלה מ-214,000 ל"י ל-259,000 ל"י
למעשה, יכול היה סעיף זה לגדול עוד יותר, אלא שהעברנו סעיף אחד ממחלקה זו
למחלקה לתזונה והוא המדריכים לקייטנות. כאן באה ההזנה ממחלקת ההזנה וההדרכה
מהמחלקה לנוער, ותמיד קשה היה למצוא את התיאום בשטח זה. פל-כן העברנו את
כל הסעיף הנמצא בתקציב המחלקה לתזונה למחלקה לנוער.

למעשה, תראו, כי בתקציב החינוך התיכון אין כמעט
הגדלה, או הגדלה קטנה בלבד, אם כי אנו מרחיבים את מסגרת שכר הלימוד המודרן
בשנת תשי"ט לעוד כיתה אחת. השנה ניתן שכר לימוד מודרן לכיתה ט' ובשנה הבאה
גם לכיתה י'. כאן אני רוצה להסביר: כאשר נרחיב את שכר הלימוד המודרן על
כיתות י"א ו-י"ב אי-אפשר יהיה שלא להגדיל את התקציב הזה. בכיתות ט' ו-י'
יכולנו שלא להגדיל את התקציב, מפני שכל-ידי הלנסת כיתה י' למסגרת שכר לימוד
מודרן ויתרנו על הסטיפנדיות וכאן הסטיפנדיות רבות; כן ויתרנו על הנחות בשכר
לימוד ומענקים; כמו-כן, התקציב הניתן לכיתה ט' אינו ניתן רק ל-7 חדשים של
שנת הכספים 1957/8, אלא היינו ליבראליים ודאגנו להמשיך שנת הלימודים בכיתה ט'
דבר שנעשה על חשבון שנת הכספים הבאה.

4.2.1958

סקירת המנהל הכללי את תקציב משרד החינוך והתרבות לשנת הכספים 1958/9.

מ. אבידור:

נוסף לכך, נכללו בתקציב החינוך התיכון סעיפים אחרים, כמו: גדנ"ע שבדרך כלל לקחנו אותו מסעיף בתי-הספר התיכוניים. אולם, בשנת כספים 1958/9 הכנסנו סעיף נפרד לפעולות גדנ"ע. הוא הדין לגבי המפעל של נערים עובדים - החינוך המסולב שנהנה בשנת הכספים הנוכחית מתקציב החינוך התיכון במידה מסויימת. בשנת הכספים הבאה אנו מעבירים זאת לסעיפים נפרדים במקום שהם צריכים להיות באופן שבעי. השנה לא היינו צריכים להגדיל את התקציב לחינוך התיכון בכיתה י', כי היו לנו אמריות להנות מהתקציב הקיים. אולם, לגבי כיתות י"א ו-י"ב יהיה סעון התקציב הגדלה, כי אנו נשמור על השתתפות המסלה בשיעור של 20% משכר הלימוד.

אין לסעיף הכשרת מורים והשתלמותם הוקצו סך של 370,000 ל" בשנת הכספים 1958/9. זאת אף שהכנסה שהיה בשנת הכספים 1957/8. הגידול הזה נובע מ-3 טעמים, פרט להתקדמות: עליית מספר התלמידים בסמינרים - זוהי עובדה שאני רוצה לברך עליה. ישנו שנה-שנה גידול יפה במספר התלמידים בסמינרים, אם כי ישנן יותר תלמידות מאשר תלמידים; כן ישנו גידול במספר התלמידים לקורסים המדרשיים, כלומר, ישנו מספר גדול יותר של אנשים המכשירים עצמם להוראה. ישנה הגדלה קטנה בכיתות הנפנות. אבל ההגדלה היא בעיקר בכיתות המורים. אני מצטער שאין הגדלה מספקת בכיתות של הסמינרים הממלכתיים-דתיים, אם כי גם כאן אנו פותחים יותר ויותר כיתות. כן נכללות כאן כיתות סמינר של צה"ל. ומכאן הגידול בהוצאות. כמו-כן ישנה הגדלה ניכרת במספר התלמידים בכיתות המכינות של הסמינרים דבר התובע הגדלה בתקציב. כן ישנה התרחבות בפעיל השתלמות מורים. אנו אמנם שמים את הדגש על השתלמות מורים בלתי מוסמכים, אבל גם על השתלמות מורים מוסמכים לבתי-הספר היסודיים והשתלמות מורים לבתי-הספר התיכוניים.

ישנו גידול ניכר בתקציב ההשכלה הגבוהה בערך בסך של 2,500,000 ל"י. אמנם, יושבת-ראש הוועדה אמרה שיתקיים דיון מיוחד על ההשכלה הגבוהה. אולם, אני הייתי רוצה להסביר מדוע ישנה השנה קפיצה גדולה יותר: במשך 4 שנים שקדמו לשנה זו היו דברים שנה-שנה באמצע שנת הכספים, שהיא ראשית שנת הלימודים באוניברסיטה ובטכניון, בהגדלת ההקצבה ונותנים אותו. השנה לא ניתנה הגדלה זו, אבל היא נכללת בתקציב של שנת הכספים הבאה.

למעשה, ישנה הגדלה קטנה בתקציב המחלקה לתזונה. סעיף זה מגיע ל-600,000 ל"י, אשר בחלקו התייקרות, ובחלקו הגדלת מספר התלמידים עליית מחיר הארוחה ועליית שכר העבודה; כן העברנו לכאן את תקציב המדריכים צקייטנות הקיץ שהיו בעבר בתקציב המחלקה לנוער.

בסעיף גדנ"ע ישנו סכום של 190,000 ל"י, אשר כמעט כולו - 177,000 ל"י - מוקצו למטרה אחת: מחנה האימונים של תלמידי הכיתות י"א היוצאים לשם לשבועיים בשנה. בשנת התקציב השוטפת היה לנו קושי רב בענין זה והיינו צריכים לקחת סכומים מתקציב החינוך התיכון וממשרד הבטחון. השנה אנו כוללים את חלקנו בסעיף נפרד, כשם שמשרד החקלאות כולל את השתתפותו בתקציב הכיתות החקלאיות.

לסעיף הנחלת הלשון הוקצו סכום של 130,000 ל"י. וזאת, לאולפנים לעליה החדשה.

בסעיף תרבות תורנית ישנה עליה קטנה. סעיף זה הועמד על סך של 17,600 ל"י. אני רוצה להדגיש שהגדלה זו מוסבה לשני עניינים: הגדלת הפעולות בריכוזי עולים ונוער. בדרך כלל מפנה מחלקה זו את עיקר פעולתה מן הישוב הוותיק לריכוזי עולים ולעבודה בקרב הנוער.

במחלקה להכשרה גופנית ישנה הגדלה מ-119,000 ל"י ל-189,000 ל"י. הגדלה זו ניתנת בעיקרה להדרכה וציוד בישובי עולים, ובמקצת להחזקת מכון וינגייט.

4.2.1958

סקירת המנהל הכללי את תקציב משרד החינוך והתרבות לשנת הכספים 1958/9.

מ. אבידור:

במינהל ההסברה ישנה הגדלה של קרוב ל-100,000 ל"י, אם כי אין זה מגיע לסכום שהיה לנו לפני שנתיים. הגדלה זו מתחלקת בין רוב סעיפי מינהל ההסברה ותכלול את הפעולות הרבות שמתכנן המינהל בשנת העשור. מינהל ההסברה אינו מקבל כל סכום מוועדת העשור לביצוע פעולות אלה. למשל, מינהל ההסברה אינו מבצע פעולות בערים. ועדת העשור תעשה זאת מתקציבה היא. אבל מינהל ההסברה יערוך חגיגות בישובי עולים ולכך אין הוא מקבל דבר מוועדת העשור.

באגף העתיקות נובעת ההגדלה בעיקרה מהתייקרות יש כאן סעיף קטן: קרן להשרואת שכר העבודה למשלחות ארכיאולוגיות זרות. החלטנו על סעיף זה מסום שיספן פניות של משלחות שונות מאמריקה ומאירופה חרוצו לחפור בארץ. אבל שכר העבודה בארץ הוא כה גבוה לעומת כל הארצות שבהן הן חופרות. על-כן המדיניות שלנו-מזה 7 שנים להשתתף בכך במכסה מסויימת, אלא שעו כה נענו רק שתי משלחות. אולם, העצם ישנן פניות מ-5 משלחות ואולי 2-3 משלחות יוכלו לבוא לארץ בשנה הבאה.

בתקציב הפיתוח-ישנה הגדלה לבנין בתי-ספר וגני-ילדים. בתקציב השוטף היתה הקצבה של-3,250,000 ל"י, מזה 200,000 ל"י נועדו למשרד העבודה ומשרד החקלאות - 100,000 ל"י לכל אחד. השנה יש בהצעת התקציב סכום של 4,500,000 ל"י, מזה יש להוריד סך של 200,000 ל"י למשרד העבודה ולמשרד החקלאות - 100,000 ל"י לכל אחד - כפי שהיה הדבר בשנת הכספים הקודמת. תקציב הפיתוח הזה מהווה חלק מהסכומים המוצעים לבנינים של בתי-ספר, כי יש לנו עוד קרן משותפת עם משרד העבודה וכן קבלת סכומים מהפיס.

מתקציב הפיתוח אנו רוצים לעשות מאמץ ולחסל תקלה שהיא רעה חולה: הכיתות הפסולות שהן לא רק מעמסה מבחינה תקציבית, אלא שהדבר גם פוגם ברמת הלימודים ובבריאות התלמידים. על-כן, קבענו כאן סעיף מיוחד בשם: הלוואה לרשויות המקומיות. כאן ישנו סעיף לחיסול הכיתות הפסולות בסך של 890,000 ל"י. גם בסעיף: השקעות קבענו סכום לחיסול הכיתות הפסולות בישוב עולים ובמעברות, יוצא איפוא, כי לסעיף זה מוקצב גם הסכום של משרד העבודה בשיעור של 200,000 ל"י.

ישנו דבר נוסף: המשמרת השניה. איננו קובעים הלכה לחיסול המשמרת השניה בערים ורשויות מקומיות רבות פנו אלינו בבקשה למתן כספים נוספים לכך, ואין לנו התנגדות לזה. על-כן, תמורת אותן הלוואות שהן מקבלו עליהן להגיש הצעות ואנו נוחזים את העדיפות. אולם, בישובי עולים הדבר הוא קשה וחמור יותר. לכן, קבענו את הדבר בסעיף השקעות של תקציב הפיתוח שמטרתו תהיה חיסול הכיתות הללו בישובי עולים - דבר זה אף הוא ייעשה בהשתתפות משרד העבודה.

היו"ר ש. פרסיץ:

אני חושבת שאהיה לפה לחברי הוועדה אם אשאל מהו החידוש בתקציב הזה? אם הגידול נובע מסום תוספת היוקף, גידול טבעי, סיפוק הצרכים המסורתיים ההכרחיים בשטחים-השונים - דבר ברור. אמנם ישנו בתקציב הפיתוח סכום מסויים שלו התפללנו, אם כי אין הוא כה גדול, לחיסול הכיתות הפסולות. אולם, מה הוקדש בתקציב הזה לביצוע כל אותם הדברים שדובר עליהם לגבי חינוך העולים וקליטתם, שיפור הענינים במערכת החינוך - האם ניתן משהו לדברים הללו? או האם אנו נאבקים עד הנה בשיגרה ובמסגרת שכופים עלינו מגבוה, היינו, במסגרת התקציב שאינו מרשה לנו לעשות את הדרוש אפילו בצעדים איטיים?

אני מדברת על החינוך היסודי - מה בא על ביסויו בתקציב הזה, מה בא על ביסויו בהשכלת המורים, בהרחבת תכנית הלימודים בבתי-המדרש למורים באותם המקצועות שכולנו דיברנו עליהם וראינו אותם כהכרחיים? זאת הייתי רוצה לשמוע מכם טרם שנלך הלאה.

4.2.1958

סקירת המנהל הכללי את תקציב משרד החינוך והתרבות לשנת הכספים 1958/9.

היו"ר ש. פרסיץ:

שאלה נוספת שחפצתי לשאול, אשר היא בוודאי תישאל על-ידי כל חברי הוועדה היא: מה נעשה לגבי ההשכלה הגבוהה? הרי השנה כנכל השנים מוקדשים סכומי כסף גדולים מאד אך ורק לאותם המוסדות שאנו רגילים לתת להם. אבל מה נעשה לגבי כל-שאר הדברים, לגבי כל אותם המוסדות הנאבקים במשך כל השנה ואינם נהנים במשהו, ואולי נהנים במשהו. אבל ישנם כאלה שאינם נהנים אפילו במשהו. האם זוהי בכיה לדורות ואף פעם לא נצא כאן למרחב במצבה העגום של מדינת ישראל בשטח ההשכלה הגבוהה?

ש. כפרי:

האם סעיף חדש הוא הסעיף של הסעת מורים לבתי-הספר?

פ. אבידור:

סעיף זה היה גם בשנה שעברה, אבל לא בסכומים כאלה.

ש. כפרי:

ידועה לי בעיית המורים שאינם רוצים לגור במקום עבודתם, ומשום כך הייתי רוצה לשמוע יותר פרטים על סעיף זה. בן קטור סעיף זה בגורם-נוסף: בעיית השיכון. היתה תקופה שהסוכנות העמידה לרשות המורים בתיים. אולם, כאן השאלה אינה רק תקציבית ולכן רציתי לשמוע פרטים נוספים.

נראה, כי השנה אפשר יהיה לסלק מספר מורים שאינם מתאימים בהחלט להוראה. אבל אולי גם פה ניתנת איזו שהיא ברירה במקרה שמורה רוצה לגור במקום עבודתו?

ד. הקטין:

פנינה אני שדבריו של דוקטור אבידור-הם בבחינת ראשי פרקים לדברים שונים ולא הסבר מפורט, כפי שהיינו רגילים לשמוע. אולם, גם בעקבות ראשי פרקים אלה ברצוני לשאול: הייתי מבקשת לשמוע פרטים נוספים האם נעשה משהו בקשר להכנסת גילים צעירים יותר לרשת חינוך חובה, לפחות במקומות הנחשלים? על כך דיברנו לא מעט בשנה שעברה ואחד המקצועיים שנעשו בשטח זה מעיד שאחד האמצעים לתיקון המצב הנוכחי בקשר לפינוי הילדים בכיתות היסודיות הוא התחלת חיפוכם בגיל צעיר יותר. מדבריו של דוקטור אבידור התרשמתי, כי הגנים צומצמו ויש כבר מספיק גננות. זה אומר שאין מרחיבים את הרשת, אלא רק עלייסוד הגידול הטבעי במסגרת של גיל 5 שנים.

מה יוקצב במיוחד לקידום התלמידים - דבר שמצא את ביטויו גם בתקציב הנוסף הזה. אולם, במה מתבטא הדבר בתקציב הזה? מהו הסכום, לכמה תלמידים ולכמה כיתות?

ישנה כאן הקצבה לתנועות הנוער. בתשובת שר החינוך והתרבות לשאלתה שלי נאמר, כי ההקצבה שרם שולמה לתנועות הנוער בהתאם להבטחת השר: להקפיא את התקציב. על יסוד מה בניתם את התקציב הזה? למי הוא יוקצב?

מעניין היה לדעת האם הוקמה קרן על-ידי גורמים אחרים ומה חלקו של משרד החינוך והתרבות בקרן זו למתן הלוואות לשיכון למורים? בזמנו עמדנו על כך שדבר זה הוא הכרחי לפתרון בעיית המורים, כדי שמורה לא יהיה אודה במקום עבודתו. נוסף לכך, כתוצאה מהדיון על החינוך המיוחד הסכימו הכל שיש צורך בהגדלת התקציב לחינוך זה - האם נעשה משהו בשטח זה? (פ. אבידור: ישנה הגדלה).

ש. י. רוזנברג:

מהי תכנית הפעולה לחיסול המשמטת השנייה? האם בכלל יש תכנית כזו ובמה מתבטא הדבר לגבי התקציב?

שמענו מדוקטור אבידור שמספר התלמידים בסמינרים הדתיים אינו עולה באופן יחסי. מה עושה המשרד כדי לעודד את המורים בסמינרים הדתיים? מהן ההקצבות הניתנות וההשקעות הנעשות בהשוואה לסמינרים בלתי דתיים?

4.2.1958

הדיון על סקירת המנהל הכללי את תקציב משרד החינוך והתרבות לשנת הכספים 1958/9.

ש. י. ריזנברג:

אשר למינהל ההסברה - אם ההגדלה כאן אינה מותנית בפעולות בקשר לשנת העשור; אזי גם בשנה שעברה קוצץ תקציב מינהל ההסברה, והוא לא קוצץ מפני שלא היה צורך בו, אלא בהתחשב במצבה הקשה של המדינה ובמצב התקציב בכללו, כאשר החינוך היסודי והחינוך התיכון אינם מקבלים את הקצבה הדרושה. לכן, מצאו שהרע במיעוטו הוא לקצץ בתקציב מינהל ההסברה. עתה, כאשר אני רואה הגדלה בתקציב מינהל ההסברה, הרי הדבר נעשה בוודאי על חשבון איזה שהוא סעיף. מהי ההצדקה לעשות זאת השנה?

אשר לוועדה למרכזי הנוער המשותפת לסוכנות היהודית ולממשלה - מה חלקו של משרד החינוך והתרבות? האם משרד החינוך והתרבות משתתף בעבודה? עד כמה שידוע לי אין משרד החינוך והתרבות חבר בוועדה זו - האם דבר זה מוצדק לדעתו?

האם ההעלאה של 20,000 ל"י לתרבות תורנית מתאימה באופן להעלאה בסעיפים אחרים? מהי ההצדקה לפרופורציה מוזרה זו?

ג. צברי:

אף אני רוציתי לדעת מהו הפיוון בארגון התקציב? הן מדי שנה ישנה הגדלה מסויימת - אך האם הדבר נובע מהגידול וההתייקרות, או האם אנו מסתערים על איזו בעיה כאובה ומנסים לפתור אותה בצורה פחות או יותר יסודית? אני מבינה שהיה כאן מאמץ מיוחד לחיסול הכיתות הפסולות והמסמדת השפיה במסגרת תקציב הפיתוח. כאן ישנה הקצבה של 200,000 ל"י, על מה עונת הסכום הזה, מהו פותר, כמה כיתות נחוצות וכמה אפשר לבנות בסכום זה? מהי כיתה פפולה? האם זוהי כיתה שהבנין איננו מתאים, או-אלה הן כיתות קטנות שמפטר תלמידיהן קטן ורוצים לאחד כמה כיתות יחד? כי לדעתי, אם הכוונה לכיתות קטנות, הרי אין אלה כיתות פסולות ולא לכך צריך להיות סכוון התקציב. (י. שריד: הכוונה להחדר שאי-אפשר להכניס לתוכו תלמידים).

דואג אני שישנה הגדלה מסויימת בחינוך היסודי. אולם, אנו העלנו בענין זה בעיות חריפות מאד בקשר לחינוך ילדי עולים וילדי השכונות, וישנם צרכים אחרים שעלינו להענות להם. ברור, כי התשובה היא הנחלת הלשון. לכן, הייתי רוצה לדעת אם רואים צורך זה, ואם רואים צורך זה, אזי מהו התקציב שהוקצב למחלקה זו? על איזה צרכים הוא עונה? פרמה לי, כי הוא איננו עונה כלל על הצרכים.

כן הדבר לגבי התקציב לניסויים בחינוך. לדעתי, הסכום שהוקצב השנה לצורך זה בו פסום ירידה. מהי ההפרדה בין סעיף 110 המדבר על ניסויים בחינוך לבין סעיף 303 (4) המדבר על מחקרים פדגוגיים?

מדוע התקציב לבית-הספר הגבוה לחינוך נכלל בתקציב הכשרת מורים? מדיע בסעיף 110 (1) כתוב הדרכת מורים והוראה במקצוע, ובסעיף 330 (4) יפורך דרכי ההוראה והדרכת מורים, הן זה אותו הדבר? כן הדבר בסעיף 310 כתוב קורסים להשתלמות מורים, ובסעיף 306 כתוב שיעורי קיץ למורים, ואחד-כך קורסים להשתלמות מקצועית וימי עיון למורים - הן כל הסעיפים האלה הם ענין אחד, מדוע יש צורך בסעיפים כה רבים?

ד. נצר:

למשרד החינוך והתרבות ישנו תקציב המוגן על-ידי החוק, ולמעשה, סכום זה מהווה את עיקר התקציב וכל השואלים, שואלים על פרטים סביב הענין המרכזי שהוא החינוך היסודי.

לכן אשאל גם אני מדוע איננו רואים כאן כל הגדלה שהיא לארגוני הנסים? הן ישנם רבבות ילדים המתחנכים עדיין מחוץ למסגרת חינוך חובה - על כך אין כאן כל הסבר. נוסף לכך, האם לא נראה למשרד, כי המענק הניתן כהשתתפות בפעולות בקשר לשנת העשור למוסדות ציבוריים מוכרים העושים פעולה חינוכית עד גיל חינוך חובה הוא קטן? הן ישנו הבדל אם ארגונים חופשיים מבצעים פעולות אלו או רשויות מקומיות?

הדיון על סקירת המנהל הכללי את
תקציב משרד החינוך והתרבות לשנת
הכספים 1958/9.

ד. נצר:

כיום שמענו מנציגי המשרד מהו היו השגות המשרד ועל מה
הוא לא נעשה? מהי הנקודה שבה אפשר להאחז ואשר המשרד רואה בה פעולה חשובה
ואין היא מוצאת את ביטויה בתקציב?

מדוע לא הציע המשרד, ואולי הציע ולא נעשה, השתתפות
המשרד בחינוך ע"י גיל חינוך הורבה?

בבר שאלה חברת-הכנסת פרסיץ ואני רוצה להוסיף ולשאול,
מהי פידת התמיכה לבית-הספר הצבחה למשפט וכלכלה בתל-אביב הקיים עשרות בשנים?

אמר דוקטור אבידור שיטנה תוספת לחינוך המוכר - במ
מתבטאת תוספת זו וכיצד היא ניתנת? האם היא ניתנת להנהלת המרכז או לעובדים
מסויימים? הן התנאים הסוציאליים שצריכים עם דברים אחרים, כמו, תשלום ימי
מחלה, הוכחת ימי-מחלה. האם-המשרד הוא תבעלות על העובדים? כן לא שמענו דבר
על המספרים בקשר לכך, בלומד, מהו גידולו של החינוך המוכר ועוד.

מהו הקשר בין משרד החינוך והתרבות ומשרד הדתות בשאלת
התרבות התורנית? האם כזו היא הלוקה התקציב במשרד האוצר? האם הדבר-נעשה
בארץ מבני? כי אם אני רואה שיטנה הקצבה במשרד הדתות לחינוך תורני, ברור
שפעיק זה צריך להיות במשרד הדתות. אולם, מהו מקומם של כל הסעיפים הללו?

בן הדבר לגבי משרד הסעד. נוסף לכך, ישנה פעולה מוכר
במועדונים לא רק במשרד הסעד. אולם, באן במשרד הסעד ישנו סכום של 130,000 ל
46,000 ל"י ו-72,000 ל"י וכל זה לפעולה מונעת הנעשית במועדונים, שעה שבארץ
שבעי הדבר שייך לחינוך יסודי ולמשרד החינוך והתרבות.

אשר לפינהל ההסברה - מדוע התוספת היא כה קטנה? אני
בין אלה הרואה בעין לא יפה את הקיצוצים וקטיויות שתבוא הגדלה ניכרת. האם
המשרד חושב שאין צורך להגדיל את ההקצבה?
נר)

ביקור, ישנו הסדר מסויים ביחס למתן פנסיה לגננות. ה
יש לכך איזה שהיא ביטוי תקציבי? מה יהיו התנאים הסוציאליים לגבי גננות
הפלפלות בגנים שעד גיל חינוך הורבה? מה המצב לגבי החינוך המוכר? מהי ההשתת
בקרן הפנסיה והמשכורת בחינוך המוכר? האם הדבר נעשה לפי מספר הילדים? ובאיזו
מידה ממלאים את התנאים הסוציאליים וכל אותן התביעות האחרות של העובדים בחינו
המוכר?

אשר לחינוך התיכון - ישנה ידיעה שבקשר עם הרפורמה
בחינוך התיכון קיים מאבק לטובת הרשויות המקומיות. האם דבר זה הוא נכון?
ובמה מתבטא הדבר בחינוך התיכון?

היו"ר ש. פרסיץ:
אני הייתי מבקשת לדעת מהו התקציב המוצא למפעל החינוך
במדינה? אין כל ספק שעתה ישנן ידיעות מדויקות יותר
מכפי שהיו בידינו בשנים-קודמות. לכן, הייתי-רוצה לדעת כמה מוציאות רשויות
החינוך במדינה על חינוך, הן במועצות מקומיות, ע"י, מועצות אזוריות,
ארגונים מתנדבים בארץ, ארגונים מתנדבים בחוץ-לארץ הפועלים בארץ וכ"ו?

א. רזיאל-נאור:
סעיף "הוצאות ספרותיות" מופיע כמעט בכל סעיפי התקציב
פעם זה בצלילוראפיה, פעם זה אנציקלופדיה, פעם מפעלי
חינוך, מפעל האגודה, קונקורדנציה, מפעלי מחקר ומדע, עלון של משרד החינוך
והתרבות, מחקר סטטיסטי - אני לא יכולתי להתגבר על כל המספרים האלה ולהבי
לסך-הכל. משום מה זה בנוי בצורה כה מפורזת? משום מה לא מרוכז הדבר בסעיף
אחד וקבוע: השתתפות המשרד במפעלי ספרות, גמנות, תרבות ומדע? לפי איתה
קנה מידה קובעים את הדברים? פעם אמרו שהמשרד משתתף בהוצאת ספרים שאין להם
מהלכים רבים בשוק הספר ויש להם ערך תרבותי, ולכן יש לסייע למוציאים, לפי

א. רזיאל-נאור:

מה קובעים השתתפות זו? "מפעלי ספרות של אגודת הסופרים" - למה מכוונת
השתתפות זו? "מחקרים סטטיסטיים" - האם זוהי סטטיסטיקה שהמשרד מעוניין
בה?

אשר למינהל ההסברה - הכוונה היתה שמינהל
ההסברה ישתתף, אולם, מאחר והוא לא השתתף, אני רוצה לדעת לטעם מה הנדילו את
תקציבו?

אשר לבעיית ההזנה - מהו התקצוב המוצא למעשה על
כלכלת הילדים ומהו חלקן של ההוצאות הארגוניות והאדמיניסטרטיביות? מה בעצם
אוכליט הילדים? האם בדקו פעם דבר זה מבחינת הבריאות והתועלת? באיזו מידה
מוצאים התקציבים להזנה בצורה יעילה? ידועים לי מקרים שיש לחכות בתור חדשים
עד אשר אפשר להכליל ברשימת המקומות הזכאים לנסוג זה.

ישנם כאן סעיפים: השתתפות במוסדות תרבות של אונסק"ו,
כינוסים בינלאומיים, מוסדות תרבות של האו"ם, מכון בינלאומי לשמירה על ערכי
תרבות ושיחזורם - איזה שירותים אנו מקבלים ממוסדות אילו?

אשר לוועד החינוך וועדותיו - האם הוא חודש וכיצד
הוא בנוי?

כבר שאלה חברת-הכנסת צברי על סעיף הניסויים בחינוך
ועל סיפור דרכי ההוראה למורות העוסקות בחינוך ילדי עולים - האם ישנם הישגים
מפורשים מעבודת מחלקה זו? האם אפשר לראות את הדברים בכתב?

פ. זואריץ:
בעקבות שאלתו של חבר-הכנסת רוזנברג בדבר הזנת
הנהיגה לספינה של מורי החינוך הפמלכתי-דתי, הרי
ידוע לי על שני בחורים שרצו להתקבל למדרשה בזבעת ווסינגטון ולא נתקבלו מתוך
נימוק שאין מקום. מכאן שישנה נהיגה, אבל הסידורים אינם מתאימים.

ש. כפרי:
לפי דברי החסבר-עלה מספר התלמידים בכיתה הראויה
לחלוקה.

פ. אבידור:
בדברי החסבר כתוב שבכיתה שיש בה-56 תלמידים היא
מתחלקת, כלומר, עד 55 תלמידים, ואין כאן כל שינוי.

הי"ר ש. פרסיץ:
קיבלתי מכתב מחבר-הכנסת גורי ובו הוא כותב, כי הוא
מוכן לדון עמי על דרכי העבודה. אני הייתי מציעה
שאנו נקיים ועדת משנה יחד עם ועדת הכספים. מכל מקום, רק בשבוע הבא אפשר עמו.